

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Esitämme, että laskuun liitetään tieto mahdollisuudesta maksujen alentamiseen tai perimättä jättämiseen.

Asiakasmaksujen perintätoimia ei tule aloittaa ennen maksun alentamista ja perimättä jättämistä koskevaa kirjallista päätöstä. Koska tällä hetkellä merkittävä määrä sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja peritään ulosoton kautta, kuntien ja kuntayhtymien tulee jatkossa varmistaa, etteivät maksut siirry liian helposti ulosottoon. Sen sijaan asiakkaan kanssa tulee tehdä henkilökohtaiset maksusuunnitelmat, jättää maksut perimättä tai kohtuullistaa niitä ja tarjota asiakkaalle sosiaalityön ja talousneuvonnan palveluita.

2 b § Päätös maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

-

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

On perusteltua, että käyttämättä jääneestä palvelusta peritään käyntimaksua korkeampi maksu. Pidämme kuitenkin kohtuuttomana, että käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta voidaan periä maksu myös alle 18-vuotiaalta asiakkaalta. Tämä pykälä pitäisi rajata koskemaan vain 18 vuotta täyttäneitä.

Lisäksi tulee varmistaa ja lakiin kirjata, että asiakkaalla on mahdollisuus antaa selvitys syistä, jotka johtivat ajan käyttämättä jättämiseen ilman asianmukaista peruutusta. Lain tulee tunnistaa ja yksilöidä riittävällä tarkkuudella esimerkkejä tilanteista, joissa käyttämättä jääneen palvelun maksu jätetään perimättä tai sitä kohtuullistetaan. Tällaisia syitä ovat esim. äkillinen sairastuminen.

Esitämme perusteluihin kirjausta, että palveluntuottajan varatessa ajan, asiakkaalle tulisi lähettää kutsu vastaanotolle riittävän ajoissa ja lisäksi asiakasta tulisi muistuttaa varatusta ajasta. Myös asiakkaan itsensä digitaalisten järjestelmien kautta varaamista vastaanottoajoista tulee muistuttaa ennen peruuttamisajan päättymistä. Se vähentäisi palvelujen käyttämättä jättämistä ja vapauttaisi vastaanottoaikoja muille asiakkaille.

5 § Maksuttomat terveysterveyst / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Maksuttomien palvelujen laajentaminen on kannatettavaa. Alaikäisten poliklinikkakäyntien maksuttomuus helpottaa sairastavien lasten perheiden tilannetta, joka usein on muutenkin erittäin haastava. Perusterveydenhuollon hoitajakäyntien maksuttomuus on perusteltua sekä yhdenvertaisuuden että kansanterveyden kannalta. Se helpottaa hoitoon hakeutumista ja vähentää sosioekonomisia eroja. Kiitämme siitä, että viime hallituksen kaavailemaa ns. välikaton poistoa terveyskeskusten lääkärikäyntien maksuista ei ole enää tässä lakiluonnoksessa.

Haluamme muistuttaa, että monen pitkäaikaissairaanhoidon kustannukset koostuvat lähinnä erikoissairaanhoidon kustannuksista. On tärkeää, ettei erikoistason hoidon kustannuksia koroteta. Pitkäaikaissairaiden toimeentulon kannalta sote-uudistuksen yhteydessä on tärkeää tarkastella myös erikoissairaanhoidon maksuja.

On hyvä, että esityksessä tarkennetaan hoitoon tai kuntoutukseen liittyvien lääkärinlausuntojen maksuttomuutta. Crohn ja colitis ry näkee, että myös erikoissairaanhoidon lausuntojen tulisi olla samoilla ehdoilla potilaalle maksuttomia, koska monen pitkäaikaissairaanhoidon hoito ja seuranta toteutuu erikoissairaanhoidon piirissä eikä ole kohtuullista, että he joutuvat maksamaan aina oman hoitavan lääkärinsä lausunnosta.

Crohn ja Colitis ry esittää, että hoitotarvikkeiden ja aineiden maksuttomuutta selkiytettäisiin. Ohjeistus hoitoon kuuluvien hoitotarvikkeiden ja aineiden (mm. kolonoskopiassa eli paksusuolen täyhystyksessä käytettävien tyhjennysaineiden) maksuttomuudesta tulee kirjata selkeästi, jotta valtakunnallinen yhdenvertaisuus hoidon toteuttamisessa toteutuu. Palveluiden järjestäjän tulee tarjota tarpeelliset ja riittävät hoitotarvikkeet maksutta ja yhdenvertaisesti maakunnasta riippumatta. Tämä tulee huomioida jo lain tasolla.

Voimassa oleva lainsäädännössä on selkeä ristiriita koskien hoitoon kuuluvia aineita. Crohn ja Colitis ry on pyytänyt STM:ltä ja Fimealta kannanotot nykylainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveysministeriön antama vastaus (STM/2335/2013) on Fimean näkemyksen mukaan lääkelain 65 § sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 § ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992) 8 § ovat mahdollisesti ristiriidassa keskenään. Lainsäädäntö on tältä osin epäselvä.

Tulevassa asiakasmaksulain kokonaisuudistuksessa tulee myös huomioida sarjassa annettavien hoitojen määritelmän selkiyttäminen. Nykylainsäädäntö antaa kunnille ja kuntayhtymille vapauden tehdä päätös siitä, mistä hoidoista peritään sarjahoitomaksu perusterveydenhuollossa ja/tai erikoissairaanhoidossa ja mikä on terveyskeskuksessa maksutonta "muuta vastaavaa" sarjahoitoa. Crohn ja Colitis ry on pyytänyt jo aiemmin STM:ltä kannanottoa sarjahoitojen maksujen yhdenmukaistamisesta. Asianumero: STM/2738/2017

Sarjahoidon määritelmää tulee laajentaa koskemaan myös yli viiden viikon välein annettavaa toistuvaa hoitoa. Perusteluna se, että monet pitkäaikaissairauksien hoitoon annettavat biologiset lääkkeet annetaan pitkäkestoisena sarjahoitona jopa 8 viikon välein.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Terveydenhuollon sekä lääkkeiden ja terveydenhuollon matkojen maksukattojen taso (lähes 1 600 euroa vuodessa) on tällä hetkellä Suomessa liian korkea. Järjestöt vaativat, että tällä hallituskaudella on käynnistettävä selvitys maksukattojen yhdistämisestä ja tason laskemisesta. Esimerkiksi SOSTEn esitys on yhdistää asiakasmaksujen katto, matkakatto ja lääkekatto yhdeksi maksukatoksi, jonka tason tulisi olla korkeintaan 835 euroa. Tämä vastaisi yhden kuukauden takuueläkkeen tasoa.

Selvityksessä olisi myös tutkittava mahdollisuus lääkekorvausten jaksottamisesta (erityisen kalliita lääkkeitä käyttävien kohdalla) ja juoksevasta seurannasta kalenterivuositaisen seurannan sijasta. Erityisen kalliit lääkkeet tarkoittavat niitä lääkkeitä, joiden yksi pakkaus on yli 1000 euron hintainen. Näitä lääkkeitä koskee jo nykyisellään eri toimintaperiaatteet kuin muita lääkkeitä esimerkiksi sallitun kertaoston osalta. Näitä lääkkeitä käyttävien maksukatto täyttyy tällä hetkellä vuoden ensimmäisellä ostokerralla. Niiden maksukaton jaksottaminen ei aiheuttaisi lisäkustannuksia, mutta helpottaisi huomattavasti erityisen kalliita lääkkeitä käyttävien alkuvuoden hankalaa tilannetta.

Maksuissa tulee olla mahdollista soveltaa pidemmän aikavälin maksusuunnitelmaa, jos potilaan maksukyky ei salli suurten maksujen maksamista kerralla alkuvuodesta.

On hyvä, että maksukaton piiriä laajennetaan ottamalla mukaan suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä tietyistä etäpalveluista perittäviä maksuja.

On kannatettavaa, että maksukattoa kerryttäisivät myös asiakasmaksut, joiden suorittamiseen on myönnetty toimeentulotukea. Toimeentulotuen myöntämisen asiakasmaksun maksamiseksi tulee kuitenkin olla toissijainen vaihtoehto. Lähtökohtaisesti asiakasmaksu tulee jättää perimättä, mikäli se johtaisi toimeentulotukitarpeen syntyyn. Tämä ensisijaisuus tulee selkeästi lakiin kirjata.

Tulevassa asiakasmaksulain kokonaisuudistuksessa maksukaton seurantavastuu tulee siirtää palvelujen käyttäjältä palvelujen järjestäjälle. Tämä helpottaisi erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien tilannetta ja varmistaisi, että ihmisten oikeus maksuttomiin palveluihin maksukaton täyttymisen jälkeen tosiasiallisesti toteutuisi.

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

-

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 b § *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård*

-

10 c § *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 d § *Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård*

-

10 e § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 h § *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice*

-

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

-

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

-

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

-

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

Asiakasmaksujen kohtuullistamisen ja perimättä jättämisen pykälän selkiyttäminen on erittäin tarpeellinen. Se on jo nyt laissa, mutta ei toteudu lain hengen mukaisesti. Tämä kävi ilmi esimerkiksi Crohn ja Colitis ry:n ja kolmen muun pitkäaikaissairaita edustavan potilasjärjestön 2018 teettämässä kyselytutkimuksessa. Vastanneista lähes 41 prosenttia ei ollut koskaan kuullut kohtuullistamisesta ja vain yhden prosentin maksuja oltiin kohtuullistettu. Kuitenkin 36 prosenttia vastanneista koki sairauden kustannukset melko tai erittäin suurena rasitteena.

Kannatamme sitä, että esityksessä ollaan vahvistamassa kuntien ja sairaanhoitopiirien velvollisuutta kohtuullistaa maksuja ja tiedottaa kohtuullistamismahdollisuudesta sekä sen ensisijaisuutta toimeentulotuen hakemiseen nähden. Jotta kohtuullistamisen tai perimättä jättämisen ensisijaisuus toimeentulotukeen nähden toteutuisi potilaan kannalta mahdollisimman sujuvasti, toteutuksessa tulee tehdä tiivistä yhteistyötä Kelan kanssa ja varmistaa, ettei synny uutta tilannetta, jossa asiakasta pompotellaan viranomaiselta toiselle.

Asiakasmaksujen perintätoimia ei tule aloittaa ennen maksun alentamista ja perimättä jättämistä koskevaa kirjallista päätöstä. Koska tällä hetkellä merkittävä määrä sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja peritään ulosoton kautta, kuntien ja kuntayhtymien tulee jatkossa varmistaa, etteivät maksut siirry liian helposti ulosottoon. Sen sijaan asiakkaan kanssa tulee tehdä henkilökohtaiset maksusuunnitelmat, jättää maksut perimättä tai kohtuullistaa niitä ja tarjota asiakkaalle sosiaalityön ja talousneuvonnan palveluita.

Hallituksen esityksen mukaan kunnan tai kuntayhtymän on alennettava maksua tai jätettävä se kokonaan perimättä vain maksukyvyn mukaan määritellyistä maksuista. Monet terveydenhuollon maksut ovat kuitenkin tasasuuruksia, eli kaikille tulotasoon katsomatta yhtä suuria ja esityksen mukaan näiden kohdalla kunta tai kuntayhtymä voi päättää maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä.

Mielestämme maksun alentaminen ja perimättä jättäminen tulee säätää kunnille ja kuntayhtymille velvoittavaksi koskemaan kaikkia järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveyspalveluja.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

-

Haapa-aho Olga
Crohn ja Colitis ry